

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
21 päivänä maaliskuuta 1974 *

Asiassa 127/73,

jonka Tribunal de première instance de Bruxelles on saattanut yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevissa riita-asioissa

1. Belgische Radio en Televisie

vastaan

NV Fonior

2. Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs

vastaan

NV Fonior

3. Belgische Radio en Televisie

vastaan

SV SABAM ja NV Fonior

ennakkoratkaisun ETY:n perustamissopimuksen 86 artiklan ja 90 artiklan 2 kohdan tulkinnasta,

* Oikeudenkäymikieli: hollanti.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti R. Lecourt, jaostojen puheenjohtajat A. M. Donner ja M. Sørensen sekä tuomarit R. Monaco, J. Mertens de Wilmars, P. Pescatore, H. Kutscher, C. Ó Dálaigh ja A. J. Mackenzie Stuart (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: H. Mayras,
kirjaaja: A. Van Houtte,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Tribunal de première instance de Bruxelles on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 4.4.1973 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 19.4.1973, ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla useita ennakkoratkaisukysymyksiä ETY:n perustamissopimuksen 86 artiklan ja 90 artiklan 2 kohdan tulkinnasta.
- 2 Kysymykset on esitetty, jotta kansallinen tuomioistuin voisi arvioida Société belge des auteurs, compositeurs et éditeursin, jäljempänä 'SABAM', ja kahden tekijän välillä 1963 ja 1967 tehtyjen sopimusten pätevyyttä. Viimeksi mainitut ovat luovuttaneet mainituissa sopimuksissa tietyt oikeutensa SABAMille.
- 3 Ensiksi kysytään, käyttääkö yritys, jolla on jäsenvaltiossa tosiasiallinen monopoli tekijänoikeuksien hallinnoinnissa, väärin määräävää asemaansa vaatiessaan kaikkien tekijänoikeuksien kokonaisvaltaista luovuttamista erottelematta niissä tietyt luokkia.
- 4 Toiseksi kysytään, onko väärinkäyttöä se, että yritys määrää tekijän luovuttamaan nykyiset ja tulevat oikeutensa ja että kyseisten luovutettujen oikeuksien käyttö pysyy kyseisellä yrityksellä, ilman että sitä tarvitsisi perustella, viisi vuotta sen jälkeen, kun jäsen on eronnut.
- 5 Ennakkoratkaisupyyntöä koskevasta päätöksestä käy ilmi, että todettuaan, että kyseisellä yrityksellä on tosiasiallisesti monopoliasema Belgian alueella ja

näin ollen määräävä asema merkityksellisellä osalla yhteismarkkinoita, kansallinen tuomioistuin on katsonut, että sen on tarkastettava, käyttääkö kyseinen yritys väärin määräävää asemaansa sääntöjensä ja sopimustensa välityksellä suhteessa jäseniinsä.

- 6 Perustamissopimuksen 86 artiklan toisen kohdan a alakohdan mukaan väärinkäytöksi on katsottava erityisesti kohtuuttomien kauppaehtojen suora tai välillinen määrääminen.
- 7 Näin ollen on tutkittava, määrääkö tekijänoikeusyhdistys sääntöjensä tai jäsentensä kanssa tekemiensä sopimusten nojalla suoraan tai välillisesti jäsenilleen tai kolmansille osapuolille kohtuuttomat ehdot sellaisten teosten hyväksikäytölle, joiden suojeleminen on annettu sille tehtäväksi.
- 8 Arvioinnissa on tarpeen, että kaikki asiaan liittyvät edut otetaan huomioon, jotta varmistettaisiin tasapainoinen suhde seuraavien seikkojen välillä: kirjailijoiden, säveltäjien ja kustantajien mahdollisimman suuri vapaus käyttää teoksiaan ja toisaalta heidän oikeuksiensa tehokas hallinnointi yrityksessä, johon liittymistä heidän on käytännössä mahdotonta välttää.
- 9 Jotta voitaisiin arvioida näillä edellytyksin, muodostaako ennakkoratkaisupyyntöä koskevassa päätöksessä mainittu menettelytapa perustamissopimuksen 86 artiklassa tarkoitetun väärinkäytön, on kuitenkin otettava huomioon se, että kyseisellä yrityksellä tarkoitetaan yhdistystä, jonka tavoitteena on suojella yksittäisten jäsentensä oikeuksia ja etuja suhteessa erityisesti sellaisiin huomattaviin musiikin kuluttajiin ja jälleenmyyjiin kuin yleisradiolähetystoiminnan harjoittajat ja levyjen tuottajat.
- 10 Oikeuksiensa ja etujensa tehokkaaksi suojelemiseksi on yhdistyksellä oltava asema, joka perustuu siihen yhdistyneiden tekijöiden oikeuksien luovuttamiseen yhdistykselle tarpeellisessa määrin, jotta sen toiminta olisi riittävän laajaa ja merkittävää.
- 11 Näin ollen on tarkasteltava, ylittääkö riidanalainen menettelytapa välttämättömyyden rajat ottaen huomioon myös intressin, joka yksittäisellä tekijällä voi olla siihen, ettei hänen määräämisvaltaansa hänen teokseensa nähden rajoiteta enempää kuin on tarpeen.

- 12 Tältä osin kaikkien, sekä nykyisten että tulevien tekijänoikeuksien pakollinen luovuttaminen erottelematta niissä yleisesti tunnustettuja käytötapoja voi tuntua kohtuuttomalta kauppahdolta erityisesti, jos kyseistä luovuttamista vaaditaan pitkäksi ajaksi sen jälkeen, kun jäsen on eronnut yhdistyksestä.
- 13 Tuomioistuimen on arvioitava kyseisten määräysten kohtuuttomuutta ottaen huomioon kunkin määräyksen luonteesta sellaisenaan ja määräyksistä yhdessä aiheutuva vaikutus.
- 14 Tuomioistuimen on myös arvioitava, vaikuttaako ja missä määrin mahdollisesti todettu väärinkäyttö tekijöiden tai sellaisten kolmansien osapuolten etuihin, joita asia koskee, tehdäkseen johtopäätökset riidanalaisten sopimusten tai niiden tiettyjen ehtojen pätevyydestä ja vaikutuksesta.
- 15 Näin ollen on tehtävä johtopäätös, että se, että yritys, jonka tehtävänä on tekijänoikeuksien hyväksikäyttö ja jolla on 86 artiklassa tarkoitettu määräävä asema, määrää jäsenilleen sellaisia sitoumuksia, jotka eivät ole välttämättömiä yrityksen toimialaan liittyvän tarkoituksen toteuttamiseksi ja jotka näin ollen kohtuuttomalla tavalla rajoittavat jäsenen vapautta käyttää tekijänoikeuksiaan, voi olla määräävän aseman väärinkäyttöä.
- 16 Kolmanneksi pyydetään tulkintaa ilmaisusta ”yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja tuottava yritys” ja ratkaisemaan erityisesti, edellyttääkö kyseinen käsite, että yrityksellä on oltava tiettyjä sellaisia etuoikeuksia, joita muilla yrityksillä ei ole.
- 17 Lopuksi kysytään, tuottavatko perustamissopimuksen 90 artiklan 2 kohdan määräykset yksityishenkilöille oikeuksia, joita kansallisen tuomioistuimen on suojeltava.
- 18 Ennakkoratkaisupyynnönä koskevasta päätöksestä käy ilmi, että kolmas kysymys on esitetty, jotta saataisiin tietää, voidaanko edellä mainitussa ilmaisussa tarkoittaa yhtiötä, jonka sen jäsenet ovat valtuuttaneet hallinnoimaan tekijänoikeuksiaan.
- 19 Koska kysymyksessä on määräys, jossa sallitaan tietyissä olosuhteissa poikkeaminen perustamissopimuksen säännöistä, on sellaiset yritykset, jotka voivat vedota siihen, määriteltävä suppeasti.

- 20 Vaikka yksityiset yritykset voivat kuulua kyseisen määräyksen soveltamisalaan, ne on kuitenkin pitänyt valtuuttaa yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palvelujen tuottamiseen viranomaisen toimella.
- 21 Edellä esitetty käy selvästi ilmi siitä, että viittauksella ”niille uskottuun erityistehtävään” tarkoitetaan myös yrityksiä, joilla on fisikaalinen monopoli.
- 22 Kansallisen tuomioistuimen on näin ollen tutkittava, onko jäsenvaltio tosiasiallisesti valtuuttanut yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palvelujen tuottamiseen yrityksen, joka perustamissopimuksen säännöistä poikkeamista vaatiakseen vetoaa 90 artiklan 2 kohtaan.
- 23 Edellä esitetty ei voi koskea yritystä, jolle valtio ei ole antanut minkäänlaista tehtävää ja joka huolehtii yksityisistä eduista, vaikka ne olisivat laissa suojeltuja teollis- ja tekijänoikeuksia.
- 24 Näin ollen on tarpeetonta vastata viimeiseen kysymykseen.

Oikeudenkäyntikulut

- 25 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Euroopan yhteisöjen komissiolle ja Saksan liittotasavallan hallitukselle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi.
- 26 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan riita-asian käsitteilyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikuluista.

Näillä perusteilla,

ottaen huomioon oikeudenkäyntiasiakirjat,

kuultuaan esittelevän tuomarin kertomuksen,

kuultuaan Euroopan yhteisöjen komission, Saksan liittotasavallan hallituksen, Belgische Radio en Televisien ja SABAMin esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksen,

ottaen huomioon Euroopan talousyhteisön perustamissopimuksen ja erityisesti sen 86 artiklan, 90 artiklan 2 kohdan ja 177 artiklan,

ottaen huomioon Euroopan talousyhteisön tuomioistuimen perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan ja erityisesti sen 20 artiklan,

ottaen huomioon Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut Tribunal de première instance de Bruxellesin 4.4.1973 tekemällään päätöksellä esittämät ennakkoratkaisukysymykset seuraavasti:

1. a) **Se, että yritys, jonka tehtävänä on tekijänoikeuksien hyväksikäyttö ja jolla on 86 artiklassa tarkoitettu määräävä asema, määrää jäsenilleen sellaisia sitoumuksia, jotka eivät ole välttämättömiä yrityksen toimialaan liittyvän tarkoituksen toteuttamiseksi ja jotka kohtuuttomalla tavalla rajoittavat jäsenen vapautta käyttää tekijänoikeuksiaan, voi olla määräävän aseman väärinkäyttöä.**
- b) **Tuomioistuimen on arvioitava, vaikuttaako ja missä määrin mahdollisesti todettu väärinkäyttö tekijöiden tai sellaisten kolmansien osapuolten etuihin, joita asia koskee, tehdäkseen johtopäätökset riidanalaisten sopimusten tai niiden tiettyjen ehtojen pätevyyydestä ja vaikutuksesta.**
2. **ETY:n perustamissopimuksen 90 artiklan 2 kohdan määräykset eivät voi koskea yritystä, jolle valtio ei ole antanut minkäänlaista tehtävää ja joka huolehtii yksityisistä eduista, vaikka ne olisivat laissa suojeltuja teollis- ja tekijänoikeuksia.**

Lecourt

Donner

Sørensen

Monaco

Mertens de Wilmars

Pescatore

Kutscher

Ó Dálaigh

Mackenzie Stuart

Julistettiin Luxemburgissa 21 päivänä maaliskuuta 1974.

A. Van Houtte
kirjaaja

R. Lecourt
presidentti